

of various aspects of production and economic activity (production capacity, human resources, availability of materials, financial performance, etc.) and allows you to determine the "strengths" of enterprises in competition, to find ways to achieve advantages over competitors " [2, p. 23].

Summary.

Based on our research on the essence of the category of "competition", it should be characterized as a complex socio-economic process, on the one hand, on the other it is a process of meeting the growing needs of society and individuals at a higher technical, technological, environmental and economic levels is a struggle for the survival and preservation of its market segment. The theoretical justification of the category "competitiveness" should be interpreted as the ability to dynamically influence the business entity on the market in order to preserve its segment, protect the accumulated and develop potential sustainable competitive advantages in key areas of business on the basis of better than competitors use of existing and the formation of new types and combinations of resources using advanced technologies aimed at the production of products with innovative consumer value.

References:

1. Bazylevych, V.D. (2001), *Ekonomichna teoriia: Politekonomiia : pidruchnyk* [Economic theory: Political], Znannia-Pres, p.581.
2. . Marenich, A. and Astahova, I. (1996), "Upravlenie konkurentosposobnost'ju predpriyatija", *Biznes-Inform*, vol. 5, p. 23-27.

УДК 811.111

Ж.В. Ігнатенко

ВПЛИВ СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ВИКЛАДАЧА НА ЕФЕКТИВНІСТЬ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

The article is about different pedagogical styles of fellowship in educational process at university. It is about how the pedagogical style of a teacher can influence students and their development.

Key words: *pedagogical communication styles, university, students*

Стаття присвячена різним педагогічним стилям спілкування у навчальному процесі в університеті. Мова йде про те, як педагогічний стиль викладача може впливати на студентів та їх розвиток.

Ключові слова: *педагогічні стилі спілкування, університет, студенти*

Педагогічне спілкування – є способом реалізації змісту, методів і прийомів педагогічних впливів, спрямованих на формування особистості студента. Воно є одним із найголовніших аспектів професіоналізму і педагогічної майстерності викладача.

Педагогічне спілкування викладача зі студентами має такі **цілі**:

- 1) *інформаційна* – взаємообмін навчальною і науковою інформацією;
- 2) *ціннісно-орієнтаційна* – передача суспільно-значущих і професійно-важливих норм і цінностей;
- 3) *спонукальна* – підтримка студента, мотивація його діяльності;

4) *соціальна* – узгодження спільних дій, отримання зворотного зв'язку про характер стосунків між суб'єктами педагогічної взаємодії.

Педагогічне спілкування, як особливе соціально-психологічне явище, характеризується такими **функціями**:

- *соціально-перцептивною* – сприймання і пізнання викладачем і студентом один одного;
- *комунікативно-поведінковою* – передача інформації та обмін соціальними ролями, організація спільної діяльності;
- *емоційною* – прояв взаємних оцінних ставлень, ставлення викладача до студента як особистості; експресивні реакції кожної зі сторін спілкування;
- *соціальною самопрезентацією*.

Усвідомивши соціально-етичні установки викладача та способи їх виявлення в організації діяльності студентів, автор визначив **головні стилі** спілкування. **Авторитарний** – стиль диктату, коли студент розглядається тільки як пасивний виконавець і йому фактично відмовлено у праві на самостійність та ініціативу; **демократичний** – стиль, що ґрунтується на глибокій повазі до особистості кожного; засадою для нього є довіра й орієнтація на самоорганізацію, самоуправління особистості та колективу; **ліберальний** – стиль, що характеризується нестійкою педагогічною позицією; виявляється у невтручанні, низькому рівні вимог, формальному розв'язанні проблем.

Відомий російський психолог В.А. Кан-Калик виділяє такі **стилі педагогічного спілкування**.

- Найбільш плідним серед них є спілкування (1) **на основі захоплення спільною творчою діяльністю**. Основою цього стилю є єдність високого професіоналізму та морально-етичних настанов педагога.

- Дуже продуктивним є також стиль педагогічного спілкування (2) **на основі дружньої прихильності**. Такий стиль спілкування можна розглядати як передумову успішного здійснення будь-якої спільної діяльності, у т. ч. навчально-професійної. Це емоційно-психологічний стимулятор розвитку і плідності взаємин педагога з вихованцями на основі дружби й захопленості спільною справою.

- Проте досить поширеним є стиль (3) **спілкування – дистанція**. Цей стиль притаманний як досвідченим педагогам, так і початківцям. Його суть полягає в тому, що в системі взаємин педагога і студентів роль обмежувача відіграє соціальна дистанція. Одночасно важливо додержуватися міри. Надмірна дистанція веде до формалізації всієї системи педагогічної взаємодії і не сприяє створенню посправжньому творчої атмосфери. Водночас деяка дистанція неодмінно повинна існувати в системі взаємин «студент – викладач».

- Спілкування-дистанція за певних умов може трансформуватися в такий негативний стиль спілкування як (4) **спілкування-залякування**. Цей стиль, до якого також іноді вдаються викладачі-початківці, часто пов'язаний із невмінням організувати продуктивне спілкування на основі захопленості спільною діяльністю. У зв'язку з цим молодий педагог часто йде шляхом найменшого опору, обираючи спілкування-залякування або спілкування-дистанцію в її крайньому прояві. З погляду творчості спілкування-залякування взагалі немає перспектив. Воно не лише не створює комунікативної атмосфери, яка б забезпечувала творчу діяльність, а навпаки, надмірно регламентує її, орієнтуючи студентів не стільки на те, що потрібно й можна робити, скільки на те, чого не дозволяється їм робити

• Не менш негативну роль у роботі зі студентами відіграє і (5) **спілкування-загравання**, яке також більш притаманне молодим викладачам. У цьому стилі спілкування проявляється намагання викладача завоювати дешевий авторитет у студентів, що суперечить вимогам педагогічної етики. Поява цього стилю спілкування викликана, з одного боку, намаганням молодого викладача швидко налагодити контакт зі студентами, потребою бути визнаним студентською групою, викликати до себе симпатію, а з іншого, – відсутністю необхідної загальнопедагогічної і комунікативної культури, умінь і навичок педагогічного спілкування.

Як правило, у педагогічній практиці досить часто спостерігається поєднання стилів педагогічного спілкування у певній пропорції, але домінує один із них. Спрямованість на особистість студента, його розвиток, захопленість своєю справою, професійне володіння організаторською технікою і делікатність – це є запорукою продуктивного стилю у педагогічній праці.

Стиль спілкування безпосередньо впливає на атмосферу емоційного благополуччя під час лекції, семінарського заняття або екзамену, що суттєво позначається на результативності навчальної діяльності студентів.

Завдання виховання у вищому навчальному закладі реалізуються у процесі навчання і в цілеспрямованому впливі на студентів у позанавчальний час, тобто в процесі виховання.

Мета виховання у вищій школі – це остаточний результат формування особистості.

Завдання виховання у ВНЗ: формувати високу мовну культуру, формувати потребу постійного розвитку та саморозвитку, розвиток моральних почуттів, формувати готовність будувати власне життя, фіз., дух. та псих. загартування, формувати готовність до праці в умовах ринкової економіки, розвиток особистісних якостей: ініціативи, організаційності, підприємливості, негативне ставлення та протидія випадкам порушення законів і т.д.

Специфіка цього процесу полягає насамперед у тому, що він є безперервним, тривалим у часі, оскільки людина виховується впродовж усього життя. Будучи спрямованим на формування всебічно розвиненої особистості, він передбачає використання різноманітних форм, методів, прийомів і засобів виховання, постійного виявлення результатів виховних впливів, корекції змісту і методики.

Навчально-виховний процес у вищому навчальному закладі спрямований на дорослу людину. Тому з погляду гуманістичної педагогіки його основним завданням є створення умов для саморозвитку, самовираження і самореалізації особистості. Викладач має не лише передавати студентові знання і професійні уміння, а й прилучати його до певної культури, розвиток і відтворення якої передбачають живе спілкування.

Література:

1. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2005. – 486с.
2. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : Підручник. – К.: Ленвіт, 1999. – 320с.
3. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія педагогічної комунікативної взаємодії викладача зі студентами. Український електронний психолого-

педагогічний ресурс «Вісник психології і педагогіки» Електронний ресурс : http://www.psyh.kiev.ua/Подоляк_Л.Г.,_Юрченко_В.І.Психологія_педагогічної_ком_унікативної_взаємодії_викладача_зі_студентами

4. Соляр Л.В., Кордонська А.В., Професійно-педагогічні стилі спілкування викладача та студентів. Науковий клуб «Sophus». Електронний ресурс : http://sophus.at.ua/publ/2013_05_30_31_kampodilsk/socialnij_blok_doslidzhen/profesijn_o_pedagogichni_stili_spilkuvannja_vikladacha_ta_studentiv/32-1-0-608

5. Трухін І.О. Соціальна психологія спілкування: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 335 с.

УДК 374.7.091

О.П. Кірдан

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ШВЕЦІЇ

The article generalizes the research of domestic scientists on the training of future specialists in the system of continuous education in Sweden.

У статті узагальнено дослідження вітчизняних науковців щодо підготовки майбутніх фахівців у системі неперервної освіти Швеції.

Нині Швеція є однією із провідних європейських держав, що має високорозвинену структуру системи освіти. На наш погляд, особливо цінним є випробуваний з XV століття досвід функціонування системи вищої освіти Швеції.

Нині у закладах вищої освіти Швеції професійну підготовку майбутніх економістів забезпечують заклади вищої освіти до структури яких входять економічні відділення, зокрема Лундський університет (Лундська школа економіки та бізнесу), Гетеборзький університет (Школа бізнесу, економіки і права), Університет Умео (Школа бізнесу) та ін.

У низці праць вітчизняних учених досліджено різноманітні аспекти конструктивного досвіду Швеції з підготовки фахівців у закладах вищої освіти. Так у дослідженнях А. Агейчевої здійснено науковий аналіз дистанційного навчання у системі вищої освіти Швеції й розроблено рекомендації щодо можливостей використання прогресивного шведського досвіду в Україні [1]; уперше представлено короткий огляд історії вищої освіти в Швеції та Україні; порівнюються деякі демографічні дані про організацію та діяльність навчальних закладів для кожної країни [2].

У науковій розвідці Л. Бенніч-Бьоркман та С. Курбатова досліджено проблеми інтернаціоналізації вищої освіти в Україні крізь призму реалізованих авторами проектів україно-шведського співробітництва в даній галузі. Проаналізовано розробку дискурсу інтернаціоналізації в сучасній англійській літературі, аргументовано її важливість для ефективного функціонування університету в сучасних умовах, наведено конкретні зразки практик інтернаціоналізації, здійснені в рамках спільних проектів [3].

У дослідженні Т. Вакуленко здійснено огляд світового досвіду, зокрема Швеції, використання тестів здатностей у системах національних стандартизованих тестувань при вступі до ЗВО [4].